

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 10ης Σεπτεμβρίου 2019^{*i}

«Δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών – Διαδικασία διαγωνισμού – Υπηρεσίες διαχείρισης εφαρμογών και υποδομών πληροφορικής – Απόρριψη προσφοράς διαγωνιζομένου και ανάθεση της συμβάσεως σε άλλους διαγωνιζομένους – Υποχρέωση αιτιολογήσεως – Εκτίμηση της υπάρξεως ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών – Χαρακτηριστικά και σχετικά πλεονεκτήματα των επιλεγεισών προσφορών – Αίτηση αιτιολογήσεως υποβληθείσα από διαγωνιζόμενο ο οποίος δεν εμπίπτει σε καμία από τις περιπτώσεις αποκλεισμού και του οποίου η προσφορά είναι σύμφωνη με τα έγγραφα της συμβάσεως»

Στην υπόθεση T-741/17,

TRASYS International EEIG, με έδρα τις Βρυξέλλες (Βέλγιο),

Axianseu – Digital Solutions SA, με έδρα τη Λισσαβόνα (Πορτογαλία),

εκπροσωπούμενοι από τους L. Masson και G. Tilman, δικηγόρους,

προσφεύγοντες,

κατά

Ευρωπαϊκού Οργανισμού Ασφάλειας της Αεροπορίας (EASA), εκπροσωπούμενου από τις S. Rostren, E. Tellado Vásquez και M. H. Köppen, επικουρούμενες από τους V. Ost, M. Vanderstraeten και F. Tulkens, δικηγόρους,

καθού,

με αντικείμενο προσφυγή δυνάμει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ με αίτημα την ακύρωση της αποφάσεως του EASA, της 28ης Αυγούστου 2017, με την οποία απορρίφθηκε η προσφορά που υπέβαλε η κοινοπραξία των προσφευγουσών στο πλαίσιο του διαγωνισμού EASA.2017.HVP.08, σχετικά με δημόσια σύμβαση υπηρεσιών για τη διαχείριση εφαρμογών και υποδομών πληροφορικής στην Κολωνία (Γερμανία), και έγινε διαδοχική ανάθεση της συμβάσεως, κατά σειρά προτεραιότητας, σε τρεις άλλους διαγωνιζομένους,

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους S. Frimodt Nielsen, πρόεδρο, I. S. Forrester (εισηγητή) και E. Perillo, δικαστές,

γραμματέας: L. Ramette, διοικητικός υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 11ης Απριλίου 2019,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Το ιστορικό και το πλαίσιο της διαφοράς

- 1 Με προκήρυξη διαγωνισμού της 5ης Απριλίου 2017, η οποία δημοσιεύθηκε στο Συμπλήρωμα της *Επίσημης Εφημερίδας της Ευρωπαϊκής Ένωσης* της 15ης Απριλίου 2017 (ΕΕ 2017, S 075-144229) με αριθμό αναφοράς EASA.2017.HVP.08 (στο εξής: προκήρυξη διαγωνισμού), ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Ασφάλειας της Αεροπορίας (EASA) κίνησε διαδικασία διαγωνισμού για τη σύναψη δημόσιας συμβάσεως υπηρεσιών για τη διαχείριση εφαρμογών και υποδομών πληροφορικής στην Κολωνία (Γερμανία).
- 2 Η προκήρυξη του διαγωνισμού αφορούσε τη σύναψη μίας ή περισσότερων συμβάσεων-πλαίσιων για υπηρεσίες διαχειρίσεως εφαρμογών και υποδομών πληροφορικής. Οι συμβάσεις-πλαίσια προέβλεπαν σύστημα διαδοχικής αναθέσεως κατά σειρά προτεραιότητας. Επομένως, ο EASA απηύθυνε τις παραγγελίες του κατ' αρχάς στον οικονομικό φορέα που κατετάγη πρώτος, κατόπιν στον οικονομικό φορέα που κατετάγη δεύτερος και, τέλος, στον διαγωνιζόμενο που κατετάγη τρίτος.
- 3 Στις 31 Μαΐου 2017 οι προσφεύγοντες, ήτοι ο TRASYs International EEIG (στο εξής: TrasyS), ευρωπαϊκός όμιλος οικονομικού σκοπού, και η Axianseu – Digital Solutions SA (πρώην Novabase IMS – Infrastructures & Management Services SA), εταιρία πορτογαλικού δικαίου, υπέβαλαν κοινή προσφορά ως κοινοπραξία με επικεφαλής τον TrasyS. Επτά άλλοι διαγωνιζόμενοι υπέβαλαν προσφορά ανταποκρινόμενοι στην προκήρυξη του διαγωνισμού.
- 4 Η συγγραφή υποχρεώσεων προέβλεπε ότι η ανάθεση της συμβάσεως-πλαισίου θα γινόταν βάσει της πλέον συμφέρουσας από οικονομικής απόψεως προσφοράς σύμφωνα με την αρχή της καλύτερης σχέσεως μεταξύ ποιότητας και τιμής, η δε τεχνική ποιότητα και η τιμή, θα προσμετρώνταν η καθεμία κατά 50 % κατά την αξιολόγηση των υποβαλλομένων προσφορών, υπό την προϋπόθεση ότι ο επιλεγείς διαγωνιζόμενος ή οι επιλεγέντες διαγωνιζόμενοι θα πληρούσαν ορισμένα ελάχιστα κριτήρια ως προς την επιλεξιμότητα, τον μη αποκλεισμό, την ικανότητα και τη συμφωνία της προσφοράς με την προκήρυξη.
- 5 Στις 13 Ιουλίου 2017, στο πλαίσιο της αναλύσεως των προσφορών που ελήφθησαν και βάσει συγκρίσεως των συντελεστών που πρότειναν οι διάφοροι διαγωνιζόμενοι, ο EASA απέστειλε σε τέσσερις από αυτούς (ήτοι στις εταιρίες Atos, Icarus, e-KARE και UniSystems) αιτήσεις δικαιολογήσεως, αφορώσες ιδίως την τιμή την οποία πρότειναν η οποία φαινόταν ασυνήθιστα χαμηλή. Κατόπιν των απαντήσεων που απέστειλαν οι διαγωνιζόμενοι αυτοί στις εν λόγω αιτήσεις, ο EASA ζήτησε, στις 18 Αυγούστου 2017, συμπληρωματικές πληροφορίες από καθέναν από τους εν λόγω διαγωνιζόμενους οι οποίοι είχαν δώσει ολοκληρωμένες απαντήσεις. Οι προσφεύγοντες δεν ενημερώθηκαν για την αλληλογραφία αυτή.
- 6 Με απόφαση της 28ης Αυγούστου 2017 (στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση), ο EASA απέρριψε την προσφορά που υπέβαλε η κοινοπραξία των προσφευγόντων στο πλαίσιο του διαγωνισμού EASA.2017.HVP.08 και ανέθεσε τη σύμβαση-πλαίσιο, βάσει του συστήματος διαδοχικής αναθέσεως κατά σειρά προτεραιότητας, στους ακόλουθους τρεις διαγωνιζόμενους: στην Icarus, καταταγείσα στην πρώτη θέση, στην Atos, καταταγείσα στη δεύτερη θέση, και στην UniSystems, καταταγείσα στην τρίτη θέση.
- 7 Με έγγραφο της 28ης Αυγούστου 2017, ο EASA ενημέρωσε τον TrasyS ότι από την αξιολόγηση της προσφοράς της κοινοπραξίας που συνέστησαν οι προσφεύγοντες, η οποία κατετάγη στην πέμπτη θέση, δεν κατέστη δυνατό να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η προσφορά αυτή ήταν από οικονομικής

απόψεως η πλέον συμφέρουσα. Συγκεκριμένα, από συγκριτικό πίνακα μεταξύ του πρώτου αναδόχου και της κοινοπραξίας των προσφευγόντων, ο οποίος περιλαμβάνεται στο έγγραφο αυτό, προέκυπτε ότι η «βαθμολογία για το τεχνικό μέρος» του πρώτου αναδόχου ήταν 82, ενώ εκείνη των προσφευγόντων ήταν 91, γεγονός που συνεπαγόταν «σταθμισμένη βαθμολογία για το τεχνικό μέρος» 41 για τον πρώτο ανάδοχο και 45,5 για τους προσφεύγοντες. Η «σταθμισμένη βαθμολογία για το οικονομικό μέρος» ήταν 48,8 για τον πρώτο ανάδοχο και μόνον 29,64 για τους προσφεύγοντες, πράγμα που συνεπαγόταν «συνολική βαθμολογία» 89,80 για τον πρώτο ανάδοχο και 75,14 για τους προσφεύγοντες. Ο EASA κάλεσε τον Trasys να ζητήσει περαιτέρω πληροφορίες εάν το επιθυμούσε.

- 8 Με ηλεκτρονικό μήνυμα της 31ης Αυγούστου 2017, ο Trasys ζήτησε από τον EASA να του παράσχει τη λεπτομερή έκθεση αξιολογήσεως.
- 9 Την 1η Σεπτεμβρίου 2017 ο EASA κοινοποίησε στους προσφεύγοντες τις επωνυμίες και τη σειρά των επιλεγέντων διαγωνιζομένων, καθώς και απόσπασμα της εκθέσεως αξιολογήσεως, το οποίο συνίστατο σε πίνακα που συνέκρινε τις βαθμολογίες του πρώτου αναδόχου και της κοινοπραξίας των προσφευγόντων όσον αφορά την τεχνική αξιολόγηση.
- 10 Με επιστολή της 6ης Σεπτεμβρίου 2017, οι προσφεύγοντες αμφισβήτησαν το αποτέλεσμα της διαδικασίας διαγωνισμού. Συγκεκριμένα, ζήτησαν από τον EASA να αναστείλει την υπογραφή της συμβάσεως-πλαisiού και να τους παράσχει πρόσβαση σε αιτιολογημένη απόφαση όσον αφορά την ανάθεση, ενδεχομένως, μαζί με αντίγραφο της εκθέσεως αξιολογήσεως των προσφορών. Οι προσφεύγοντες ανέφεραν ειδικότερα ότι οι τιμές των επιλεγέντων διαγωνιζομένων ήταν οπωσδήποτε ασυνήθιστα χαμηλές, λαμβανομένου ιδίως υπόψη του γεγονότος ότι οι υπηρεσίες επρόκειτο να παρασχεθούν στην Κολωνία.
- 11 Με επιστολή της 15ης Σεπτεμβρίου 2017, ο EASA ανέφερε στους προσφεύγοντες ότι αρνούσαν να αναστείλει την υπογραφή της συμβάσεως-πλαisiού και επισήμανε ότι, κατά τη διαδικασία αξιολογήσεως, είχε ζητηθεί, ιδίως από τους τρεις επιλεγέντες διαγωνιζομένους, η παροχή διευκρινίσεων επί των προτεινόμενων τιμών και ότι η επιτροπή αξιολογήσεως είχε θεωρήσει επαρκείς τις διευκρινίσεις αυτές. Ο EASA επισύναψε στην επιστολή αυτή τους πίνακες τεχνικής αξιολογήσεως των τριών επιλεγέντων διαγωνιζομένων, με ορισμένα απαλειφθέντα χωρία.
- 12 Την ίδια ημερομηνία ο Trasys υπέβαλε καταγγελία στον Ευρωπαϊό Διαμεσολαβητή, πρωτοκολληθείσα υπό τον αριθμό 1633/2017/MDC.
- 13 Στις 25 Σεπτεμβρίου 2017 η κοινοπραξία των προσφευγόντων επανέλαβε το αίτημα αναστολής της υπογραφής της συμβάσεως, επικαλέστηκε τις απαιτήσεις της υποχρέωσης αιτιολογήσεως τις οποίες έχει θέσει η νομολογία και εξειδίκευσε τις αμφιβολίες της ως προς τις ασυνήθιστα χαμηλές τιμές τουλάχιστον δύο εκ των διαγωνιζομένων, ζήτησε δε συγχρόνως από τον EASA να της παράσχει τα έγγραφα με τα οποία αυτός είχε υποβάλει ερωτήσεις στους διαγωνιζομένους και τις απαντήσεις που έδωσαν οι τελευταίοι, καθώς και το έγγραφο που περιλαμβάνει τη συλλογιστική βάσει της οποίας ο EASA αποδέχθηκε τους λόγους που προέβαλαν οι ερωτηθέντες διαγωνιζόμενοι.
- 14 Στις 17 Οκτωβρίου 2017 ο EASA διαβίβασε στους προσφεύγοντες αντίγραφο της προσβαλλομένης αποφάσεως, καθώς και της εκθέσεως αξιολογήσεως και των εγγράφων με τα οποία είχε ζητήσει διευκρινίσεις από τους διαγωνιζομένους. Στα αντίγραφα αυτά, είχαν απαλειφθεί μεγάλα τμήματα που περιείχαν τα στοιχεία των οποίων η κοινοποίηση μπορούσε, κατά την άποψη του EASA, να βλάψει την ιδιωτική ζωή ή τα θεμιτά εμπορικά συμφέροντα των οικείων διαγωνιζομένων. Όσον αφορά τις απαντήσεις στις αιτήσεις δικαιολογήσεως, ο EASA εξήγησε στους προσφεύγοντες ότι, σε περίπτωση αμφιβολίας ως προς την ενδεχομένως εμπιστευτική φύση ενός εγγράφου, είχε την υποχρέωση να ζητήσει τη συναίνεση των οικείων διαγωνιζομένων.
- 15 Στις 30 Οκτωβρίου 2017 οι προσφεύγοντες κατέθεσαν το δικόγραφό τους στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου και άσκησαν την υπό κρίση προσφυγή.

- 16 Στις 7 Νοεμβρίου 2017, κατόπιν επαφών με τους τέσσερις διαγωνιζόμενους τους οποίους αφορούσαν οι αιτήσεις της αναθέτουσας αρχής για δικαιολόγηση των ασυνήθιστα χαμηλών τιμών, ήτοι με τις εταιρίες Atos, e-Kare, Icarus και UniSystems, οι οποίες επικαλούνταν επιχειρηματικά απόρρητα και προσωπικά δεδομένα, ο EASA ενημέρωσε τους προσφεύγοντες ότι αρνούνταν να τους κοινοποιήσει τα έγγραφα που ζητήθηκαν.
- 17 Με έγγραφο της 4ης Δεκεμβρίου 2017, κατόπιν αιτήματος του Διαμεσολαβητή, στον οποίο ο Trasys είχε υποβάλει την καταγγελία του, ο EASA παρείχε συμπληρωματικές πληροφορίες επισημαίνοντας ότι, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αξιολόγησης, είχαν ανακύψει αμφιβολίες σχετικά με το ζήτημα των ασυνήθιστα χαμηλών τιμών τις οποίες πρότειναν τέσσερις διαγωνιζόμενοι, όπως οι ημερήσιες τιμές για ορισμένα ειδικά προφίλ που ήταν σημαντικά χαμηλότερες από τις ισχύουσες τιμές της αγοράς για ισοδύναμη υπηρεσία, και ότι είχαν πραγματοποιηθεί δύο επαφές προκειμένου να διευκρινισθεί το ζήτημα αυτό όσον αφορά τους εν λόγω διαγωνιζόμενους. Ο EASA εξήγησε στον Διαμεσολαβητή ότι, πέραν ορισμένων συγκεκριμένων ερωτήσεων που είχαν τεθεί, είχαν ζητηθεί στοιχεία από τους διαγωνιζόμενους που να αποδεικνύουν ότι οι τιμές τους ήταν σύμφωνες προς τους ισχύοντες περιβαλλοντικούς, κοινωνικούς και εργατικούς νόμους και ότι οι υπηρεσίες παρέχονταν με συντελεστές παρεμφερείς με αυτούς που περιλαμβάνονταν στις προσφορές. Ο EASA ανέφερε επίσης ότι όλοι οι διαγωνιζόμενοι είχαν ανταποκριθεί, προσκομίζοντας αποδεικτικά στοιχεία όπως, μεταξύ άλλων, αποδείξεις πληρωμής, τιμολόγια και στοιχεία αναφοράς συμβάσεων για υπηρεσίες που παρασχέθηκαν σε παρόμοιο περιβάλλον. Εξάλλου, όλοι οι διαγωνιζόμενοι επιβεβαίωσαν ότι θα τηρούν τους εθνικούς νόμους που αφορούν την εργασία και την κοινωνική ασφάλιση καθ' όλη τη διάρκεια της σύμβασης, προσκομίζοντας στον EASA ως αποδεικτικό στοιχείο υπολογισμούς, τους οποίους αυτός υπέβαλε στον Διαμεσολαβητή σε εμπιστευτικό παράρτημα. Ο EASA εξήγησε ότι η επιτροπή αξιολόγησης είχε δεχθεί τις τιμές που περιλαμβάνονταν στις οικονομικές προσφορές, λαμβάνοντας υπόψη τις δηλώσεις των διαγωνιζόμενων, καθώς και τα έγγραφα και τους μαθηματικούς τύπους υπολογισμού των δαπανών που είχαν υποβληθεί προς στήριξη των δηλώσεων, διότι δεν υπήρχαν αρκούντως ισχυρά στοιχεία ούτε αποδείξεις βάσει των οποίων να μπορούν να απορριφθούν οι τρεις προσφορές που είχαν καταταγεί πρώτες. Ο EASA ανέφερε επίσης ότι είχε εξετάσει επισταμένως το από 6 Σεπτεμβρίου 2017 έγγραφο του Trasys, αλλά ότι είχε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι το έγγραφο αυτό στηριζόταν σε εικασίες και δεν παρείχε επαρκείς αποδείξεις.
- 18 Στην επικοινωνία που είχε με τον Διαμεσολαβητή, ο EASA ισχυρίστηκε ότι είχε διαβιβάσει στους προσφεύγοντες όλα τα έγγραφα που είχαν ζητηθεί. Ωστόσο, ο EASA δεν διευκρίνισε στον Διαμεσολαβητή ότι τα έγγραφα που απεστάλησαν στους προσφεύγοντες δεν περιείχαν τις λεπτομέρειες του ελέγχου τον οποίο ο EASA είχε διενεργήσει όσον αφορά το ενδεχόμενο ασυνήθιστα χαμηλών τιμών ούτε ότι είχαν απαλειφθεί χωρία από τα έγγραφα αυτά για λόγους εμπιστευτικότητας.
- 19 Παράλληλα, σε ένα εμπιστευτικό παράρτημα, ο EASA προσκόμισε στον Διαμεσολαβητή εμπιστευτικά έγγραφα ως αποδεικτικά στοιχεία.
- 20 Με έγγραφο της 4ης Φεβρουαρίου 2018, ο EASA ενημέρωσε τον Διαμεσολαβητή για την εκκρεμοδικία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου. Εντούτοις, ο Διαμεσολαβητής αποφάνθηκε, υποστηρίζοντας ότι το αντικείμενο της προσφυγής ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου δεν ήταν το ίδιο με εκείνο της καταγγελίας που υπέβαλε ο Trasys σε αυτόν, η οποία περιοριζόταν στο να ζητήσει από τον EASA ικανοποιητικότερη απάντηση στα ερωτήματά της όσον αφορά τη συμφωνία των προσφορών των αναδόχων προς το εθνικό και το ευρωπαϊκό εργατικό δίκαιο. Στο πλαίσιο αυτό, την 1η Ιουνίου 2018, ο Διαμεσολαβητής περάτωσε τη διαδικασία καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι η υπόθεση είχε ρυθμιστεί, δεδομένου ότι ο EASA είχε βελτιώσει τις αρχικές απαντήσεις του παρέχοντας στον Trasys εμπεριστατωμένη, προσηκούσα και πληρέστερη απάντηση.

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

- 21 Με δικόγραφο που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 30 Οκτωβρίου 2017, οι προσφεύγοντες άσκησαν την υπό κρίση προσφυγή.
- 22 Ο EASA κατέθεσε το υπόμνημά του αντικρούσεως στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 19 Μαρτίου 2018.
- 23 Με διάταξη της 22ας Νοεμβρίου 2018, βάσει του άρθρου 103, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, το Γενικό Δικαστήριο διέταξε τον EASA να προσκομίσει το πλήρες εμπιστευτικό κείμενο της εκθέσεως αξιολογήσεως, των αιτήσεων για τη δικαιολόγηση των τιμών και των επιστολών με τις οποίες δόθηκαν απαντήσεις στις αιτήσεις αυτές. Το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε επίσης ότι τα έγγραφα αυτά δεν θα κοινοποιούνταν στους λοιπούς διαδίκους κατά το στάδιο αυτό. Ο EASA προσκόμισε εμπροθέσμως τα έγγραφα που ζητήθηκαν.
- 24 Οι διάδικοι αγόρευσαν και απάντησαν στις προφορικές ερωτήσεις του Γενικού Δικαστηρίου κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 11ης Απριλίου 2019 και στο πλαίσιο μέτρου οργάνωσης της διαδικασίας που προηγήθηκε της διεξαγωγής της επ' ακροατηρίου συζήτησεως.
- 25 Κατά το πέρας της επ' ακροατηρίου συζήτησεως, το Γενικό Δικαστήριο έταξε στους διαδίκους προθεσμία προκειμένου να διαπραγματευθούν συμφωνία ικανή να περατώσει τη δίκη. Στις 2 Μαΐου 2019 ο EASA ενημέρωσε το Γενικό Δικαστήριο ότι οι διάδικοι δεν κατέληξαν σε συμφωνία εντός της ταχθείσας προθεσμίας, γεγονός που είχε ως συνέπεια την περάτωση της προφορικής διαδικασίας.
- 26 Οι προσφεύγοντες ζητούν από το Γενικό Δικαστήριο:
- να ακυρώσει την προσβαλλόμενη απόφαση·
 - να καταδικάσει τον EASA στα δικαστικά έξοδα.
- 27 Ο EASA ζητεί από το Γενικό Δικαστήριο:
- να κηρύξει την προσφυγή απαράδεκτη κατά το μέρος που στρέφεται κατά της «σιωπηρής αποφάσεως περί μη αναθέσεως των συμβάσεων-πλαίσιων στους προσφεύγοντες»·
 - να απορρίψει την προσφυγή ως αβάσιμη·
 - να καταδικάσει τους προσφεύγοντες στα δικαστικά έξοδα.

Σκεπτικό

- 28 Οι προσφεύγοντες προβάλλουν έναν και μόνο λόγο ακυρώσεως, ο οποίος αφορά ανεπαρκή αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως ως προς ουσιαώδη πτυχή της. Οι προσφεύγοντες προσάπτουν, ειδικότερα, στον EASA ότι δεν διευκρίνισε επαρκώς κατά νόμον τους λόγους για τους οποίους θεώρησε ότι οι προταθείσες από τους τρεις επιλεγέντες διαγωνιζομένους τιμές δεν ήταν ασυνήθιστα χαμηλές. Συναφώς, οι προσφεύγοντες στηρίζονται ιδίως σε δημόσιες στατιστικές και στη σύγκριση των βαθμολογιών των αναδόχων για το τεχνικό μέρος με τις δικές τους.

Επί του αντικειμένου της διαφοράς

- 29 Ο EASA ισχυρίζεται ότι η προσφυγή, καθόσον βάλλει κατά της «σιωπηρής απόφασης περί μη αναθέσεως των διάφορων συμβάσεων-πλαισίων στους προσφεύγοντες», είναι απαράδεκτη. Πράγματι, ακόμη και αν το Γενικό Δικαστήριο αποφασίσει να ακυρώσει, λόγω ανεπαρκούς αιτιολογίας, την προσβαλλόμενη απόφαση κατά το μέρος που αναθέτει τις συμβάσεις-πλαίσια στους τρεις επιλεγέντες διαγωνιζομένους, τότε εναπόκειται στον EASA να λάβει τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της απόφασης αυτής κατ' εφαρμογήν του άρθρου 266 ΣΛΕΕ. Το Γενικό Δικαστήριο δεν μπορεί να υποκαταστήσει με τη δική του εκτίμηση αυτή του EASA, επιβάλλοντάς του την υποχρέωση να αναθέσει μία εκ των συμβάσεων-πλαισίων στους προσφεύγοντες.
- 30 Η ένσταση αυτή πρέπει να απορριφθεί. Από το δικόγραφο της προσφυγής προκύπτει ότι οι προσφεύγοντες, με τα αιτήματά τους, δεν ζητούν να τους ανατεθεί η σύμβαση, αλλά μόνον να ακυρωθεί η προσβαλλόμενη απόφαση, η οποία αναθέτει την εν λόγω σύμβαση σε τρεις άλλους διαγωνιζομένους και συνεπώς αποφασίζει σιωπηρώς να μην την αναθέσει στους προσφεύγοντες.
- 31 Δεν αμφισβητείται ότι οι προσφεύγοντες έχουν πραγματικό συμφέρον προς ακύρωση της προσβαλλομένης απόφασης. Συγκεκριμένα, έχει κριθεί ότι οι διαγωνιζόμενοι των οποίων οι προσφορές απορρίφθηκαν έχουν έννομο συμφέρον να προσβάλουν απόφαση περί αναθέσεως ώστε να ληφθούν, δυνάμει της υποχρέωσης που απορρέει από το άρθρο 266 ΣΛΕΕ, τα κατάλληλα μέτρα προς επανόρθωση της καταστάσεως στην οποία περιήλθαν, η οποία μπορεί κατά περίπτωση να έχει τη μορφή επαρκούς χρηματικής αποκαταστάσεως της ζημίας που υπέστησαν (πρβλ. απόφαση της 29ης Οκτωβρίου 2015, *Direct Way και Direct Way Worldwide κατά Κοινοβουλίου*, T-126/13, EU:T:2015:819, σκέψη 44).
- 32 Υπό τις περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως, πρέπει να σημειωθεί ότι η προσβαλλόμενη απόφαση, η οποία περιλαμβάνει σε παράρτημα την έκθεση αξιολογήσεως, αποτελείται, αφενός, από πτυχή που αφορά την ανάθεση της συμβάσεως υπηρεσιών στους τρεις διαγωνιζομένους που κατετάγησαν βάσει του συστήματος διαδοχικής αναθέσεως κατά σειρά προτεραιότητας και, αφετέρου, εμμέσως αλλά κατ' ανάγκη, από πτυχή σχετικά με την απόρριψη της προσφοράς της κοινοπραξίας των προσφευγόντων, η οποία δεν κατετάγη στις τρεις πρώτες θέσεις κατά την αξιολόγηση των προσφορών, αλλά η οποία διήλθε κάθε στάδιο της αξιολογήσεως αυτής. Στην πραγματικότητα, οι δύο αυτές πτυχές αποτελούν μία και μόνον απόφαση (πρβλ. απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 2016, *PRIMA κατά Επιτροπής*, T-722/14, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2016:61, σκέψη 16 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 33 Ως εκ τούτου, πρέπει να θεωρηθεί ότι αντικείμενο της προσφυγής είναι η ακύρωση της προσβαλλομένης απόφασης καθόσον αναθέτει την επίδικη σύμβαση σε τρεις άλλους διαγωνιζομένους και όχι στους προσφεύγοντες και, ως εκ τούτου, απορρίπτει την προσφορά που υπέβαλαν οι τελευταίες για τη σύμβαση αυτή. Συνεπώς, η ένσταση απαραδέκτου που προέβαλε ο EASA πρέπει να απορριφθεί.

Επί της ουσίας

- 34 Προκαταρκτικώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι προσφεύγοντες, περιοριζόμενοι σε έναν και μόνο λόγο ακυρώσεως με τον οποίο προβάλλεται ανεπαρκής αιτιολογία όσον αφορά το ζήτημα αν οι τιμές των επιλεγείσων προσφορών δεν ήταν ασυνήθιστα χαμηλές, δεν προβάλλουν άλλη επιχειρηματολογία αφορώσα, παραδείγματος χάριν, κατά τον EASA, την πρόσβαση σε έγγραφα των οποίων ο εμπιστευτικός χαρακτήρας προβάλλεται ή την ύπαρξη πρόδηλης πλάνης εκτιμήσεως στην οποία υπέπεσε κατ' αυτούς η αναθέτουσα αρχή στο πλαίσιο της διαδικασίας συνάψεως της δημόσιας συμβάσεως.

Επί της εκτιμήσεως της υπάρξεως ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών και της υποχρέωσης αιτιολογήσεως

- 35 Εισαγωγικώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι η αναθέτουσα αρχή διαθέτει ευρεία διακριτική ευχέρεια ως προς τα στοιχεία που πρέπει να λαμβάνει υπόψη προκειμένου να αποφασίσει τη σύναψη συμβάσεως κατόπιν διαγωνισμού. Η ευρεία διακριτική ευχέρεια αυτή της αναγνωρίζεται καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας συνάψεως της συμβάσεως, συμπεριλαμβανομένης της επιλογής και της αξιολογήσεως των κριτηρίων αναθέσεως (βλ. απόφαση της 26ης Ιανουαρίου 2017, TV1 κατά Επιτροπής, T-700/14, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2017:35, σκέψη 44 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 36 Επισημαίνεται επίσης ότι, όταν ο εκδότης της πράξεως διαθέτει ευρεία διακριτική ευχέρεια, η τήρηση των εγγυήσεων που παρέχει η έννομη τάξη της Ένωσης στο πλαίσιο των διοικητικών διαδικασιών έχει θεμελιώδη σημασία. Στις εγγυήσεις αυτές συγκαταλέγεται, μεταξύ άλλων, η υποχρέωση του εκδότη της πράξεως να αιτιολογεί επαρκώς τις αποφάσεις του. Μόνον κατ' αυτόν τον τρόπο μπορεί ο δικαστής της Ένωσης να επαληθεύσει αν συνέτρεχαν τα πραγματικά και νομικά στοιχεία από τα οποία εξαρτάται η άσκηση της διακριτικής ευχέρειας (βλ. απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 2017, European Dynamics Luxembourg και Ευρωπαϊκή Δυναμική κατά Επιτροπής, T-74/15, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2017:55, σκέψη 36 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Συνεπώς, η μη τήρηση του προβλεπόμενου για την έκδοση αποφάσεως ουσιώδους τύπου έχει ως συνέπεια την ακύρωσή της (πρβλ. απόφαση της 30ής Μαρτίου 1995, Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου, C-65/93, EU:C:1995:91, σκέψη 21).
- 37 Εξάλλου, προκειμένου να εξεταστεί αν ο EASA εκπλήρωσε το καθήκον του αιτιολογήσεως όσον αφορά την εκτίμηση της υπάρξεως ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών, πρέπει να προσδιορισθούν τα στοιχεία που απαιτεί συναφώς η νομολογία.
- 38 Τα στοιχεία αυτά αφορούν, πρώτον, το περιεχόμενο της αιτιολογίας, δεύτερον, την προθεσμία εντός της οποίας πρέπει να παρασχεθεί η αιτιολογία στον ενδιαφερόμενο διαγωνιζόμενο και, τρίτον, το εύρος της απαιτούμενης αιτιολογίας.
- 39 Πρώτον, όσον αφορά το περιεχόμενο της αιτιολογίας, πρέπει να υπομνησθεί ότι η εκτίμηση της υπάρξεως ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών αποτελεί έναν από τους παράγοντες που καλείται να ελέγξει η αναθέτουσα αρχή σύμφωνα με το άρθρο 151 του κατ' εξουσιοδότηση κανονισμού (ΕΕ) 1268/2012 της Επιτροπής, της 29ης Οκτωβρίου 2012, σχετικά με τους κανόνες εφαρμογής του κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 966/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τους δημοσιονομικούς κανόνες που εφαρμόζονται στον γενικό προϋπολογισμό της Ένωσης (ΕΕ 2012, L 362, σ. 1), όπως έχει τροποποιηθεί με τον κατ' εξουσιοδότηση κανονισμό (ΕΕ) 2015/2462 της Επιτροπής, της 30ής Οκτωβρίου 2015 (ΕΕ 2015, L 342, σ. 7) (στο εξής: κανονισμός εφαρμογής).
- 40 Συναφώς, πρέπει να επισημανθεί ότι η έννοια της «ασυνήθιστα χαμηλής προσφοράς» δεν ορίζεται ούτε από τις διατάξεις του κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) 966/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2012, σχετικά με τους δημοσιονομικούς κανόνες που εφαρμόζονται στον γενικό προϋπολογισμό της Ένωσης και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) αριθ. 1605/2002 του Συμβουλίου (ΕΕ 2012, L 298, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε τελευταία με τον κανονισμό (ΕΕ, Ευρατόμ) 2015/1929 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Οκτωβρίου 2015 (ΕΕ 2015, L 286, σ. 1) (στο εξής: δημοσιονομικός κανονισμός), ούτε από τις διατάξεις του κανονισμού εφαρμογής. Ωστόσο, κρίθηκε ότι το αν η προσφορά είναι ασυνήθιστα χαμηλή έπρεπε να εκτιμάται σε συνάρτηση με τη σύνθεση της προσφοράς και με τη φύση της επίμαχης παροχής (απόφαση της 28ης Ιανουαρίου 2016, Agriconsulting Europe κατά Επιτροπής, T-570/13, EU:T:2016:40, σκέψη 55).
- 41 Κατά το άρθρο 276, παράγραφος 4, του κανονισμού εφαρμογής, σε περίπτωση ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών, η επιτροπή αξιολογήσεως ζητεί τις διευκρινίσεις ως προς τη σύνθεση των προσφορών που κρίνει σκόπιμες.

- 42 Η υποχρέωση της αναθέτουσας αρχής να ελέγχει τη σοβαρότητα μιας προσφοράς απορρέει από την προηγούμενη ύπαρξη αμφιβολιών ως προς την αξιοπιστία της, λαμβανομένου υπόψη ότι το άρθρο 276, παράγραφος 4, του κανονισμού εφαρμογής έχει ως κύριο σκοπό να μην αποκλείεται διαγωνιζόμενος από τη διαδικασία χωρίς να του έχει δοθεί η δυνατότητα να δικαιολογήσει το περιεχόμενο της προσφοράς του η οποία φαίνεται ασυνήθιστα χαμηλή. Συνεπώς, μόνον εφόσον προκύπτουν τέτοιες αμφιβολίες η επιτροπή αξιολογήσεως οφείλει να ζητήσει τις διευκρινίσεις ως προς τη σύνθεση της προσφοράς που κρίνει σκόπιμες, προτού, ενδεχομένως, την απορρίψει. Αντιθέτως, το άρθρο 276, παράγραφος 4, του κανονισμού εφαρμογής δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση που προσφορά δεν φαίνεται ασυνήθιστα χαμηλή κατά το άρθρο 151, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 26ης Ιανουαρίου 2017, TV1 κατά Επιτροπής, T-700/14, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2017:35, σκέψη 40 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 43 Τέτοιες αμφιβολίες μπορεί να υφίστανται ιδίως εάν υπάρχει αβεβαιότητα ως προς, αφενός, το κατά πόσον ορισμένη προσφορά συνάδει προς τη νομοθεσία της χώρας εντός της οποίας πρέπει να παρασχεθούν οι υπηρεσίες η οποία αφορά τις αμοιβές του προσωπικού, τη συνεισφορά στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, την τήρηση των κανόνων ασφάλειας και υγιεινής στον χώρο εργασίας και των πωλήσεων επί ζημία, και, αφετέρου, το κατά πόσον στην προτεινόμενη τιμή ενσωματώνονται όλες οι δαπάνες που προκύπτουν από τις τεχνικές πτυχές της προσφοράς (απόφαση της 8ης Οκτωβρίου 2015, Secolux κατά Επιτροπής, T-90/14, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2015:772, σκέψη 62). Το ίδιο ισχύει στην περίπτωση που η προτεινόμενη τιμή σε υποβληθείσα προσφορά είναι σημαντικά χαμηλότερη από εκείνη που προτείνεται με τις λοιπές προσφορές ή από τη συνήθη αγοραία τιμή (πρβλ. απόφαση της 4ης Ιουλίου 2017, European Dynamics Luxembourg κ.λπ. κατά Οργανισμού Σιδηροδρόμων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, T-392/15, EU:T:2017:462, σκέψη 88).
- 44 Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι η εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής εκτίμηση του κατά πόσον συντρέχει περίπτωση ασυνήθιστα χαμηλής προσφοράς διενεργείται σε δύο στάδια (απόφαση της 4ης Ιουλίου 2017, European Dynamics Luxembourg κ.λπ. κατά Οργανισμού Σιδηροδρόμων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, T-392/15, EU:T:2017:462, σκέψη 87).
- 45 Σε ένα πρώτο στάδιο, η αναθέτουσα αρχή οφείλει να εκτιμήσει αν η τιμή ή το κόστος που προτείνεται με μια προσφορά «φαίνεται» ασυνήθιστα χαμηλό (βλ. άρθρο 151, παράγραφος 1, του κανονισμού εφαρμογής). Η χρήση του ρήματος «φαίνονται» στον κανονισμό εφαρμογής σημαίνει ότι η αναθέτουσα αρχή προβαίνει σε μία εκ πρώτης όψεως εκτίμηση του κατά πόσον οι προσφορές είναι ασυνήθιστα χαμηλές. Ως εκ τούτου, ο κανονισμός εφαρμογής δεν επιβάλλει στην αναθέτουσα αρχή την υποχρέωση να προβεί αυτεπαγγέλτως σε διεξοδική ανάλυση της συνθέσεως κάθε προσφοράς προκειμένου να διαπιστώσει ότι αυτή δεν αποτελεί ασυνήθιστα χαμηλή προσφορά. Επομένως, σε ένα πρώτο στάδιο, η αναθέτουσα αρχή οφείλει μόνο να εξετάσει αν οι υποβληθείσες προσφορές περιέχουν ένδειξη ικανή να δημιουργήσει την υπόνοια ότι ενδέχεται να είναι ασυνήθιστα χαμηλές (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 4ης Ιουλίου 2017, European Dynamics Luxembourg κ.λπ. κατά Οργανισμού Σιδηροδρόμων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, T-392/15, EU:T:2017:462, σκέψη 88, η οποία αναφέρεται στην προηγούμενη διατύπωση του άρθρου 151 του κανονισμού εφαρμογής, ο οποίος ισχύει αμετάβλητος επί της ουσίας στην υπό κρίση υπόθεση).
- 46 Σε ένα δεύτερο στάδιο, αν υφίστανται ενδείξεις ικανές να δημιουργήσουν την υπόνοια ότι ορισμένη προσφορά ενδέχεται να είναι ασυνήθιστα χαμηλή, η αναθέτουσα αρχή οφείλει να προβεί στον έλεγχο της συνθέσεως της προσφοράς προκειμένου να βεβαιωθεί ότι η προσφορά δεν είναι ασυνήθιστα χαμηλή. Όταν προβαίνει στον έλεγχο αυτό, η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται να παράσχει στον οικείο διαγωνιζόμενο τη δυνατότητα να εκθέσει τους λόγους για τους οποίους ο ίδιος εκτιμά ότι η προσφορά του δεν είναι ασυνήθιστα χαμηλή. Η αναθέτουσα αρχή πρέπει, στη συνέχεια, να εκτιμήσει τις παρασχεθείσες εξηγήσεις και να κρίνει εάν η εν λόγω προσφορά είναι ασυνήθιστα χαμηλή, οπότε οφείλει να την απορρίψει (απόφαση της 4ης Ιουλίου 2017, European Dynamics Luxembourg κ.λπ. κατά Οργανισμού Σιδηροδρόμων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, T-392/15, EU:T:2017:462, σκέψη 89).

- 47 Εν προκειμένω, έχει αποδειχθεί η ύπαρξη αμφιβολιών ως προς τις τιμές που προτείνουν πλείονες διαγωνιζόμενοι. Αφενός, ο ίδιος ο EASA είχε αμφιβολίες επί του ζητήματος αυτού, εξαιτίας των οποίων η αναθέτουσα αρχή υπέβαλε, στις 13 Ιουλίου και στις 18 Αυγούστου 2017, ερωτήσεις στους οικείους διαγωνιζόμενους, μεταξύ των οποίων και οι τρεις επιλεγέντες διαγωνιζόμενοι. Αφετέρου, οι προσφεύγοντες, αφού ενημερώθηκαν για το αποτέλεσμα του διαγωνισμού, γνωστοποίησαν στον EASA, στις 6 και στις 25 Σεπτεμβρίου 2017, τις δικές τους αμφιβολίες και ενδείξεις όσον αφορά την ύπαρξη ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών. Κατ' επανάληψη, και μόλις είχαν τη δυνατότητα, οι προσφεύγοντες ζήτησαν επίσης από τον EASA να αιτιολογήσει ρητώς την εκτίμησή του όσον αφορά την ύπαρξη ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών στο πλαίσιο της αξιολογήσεως και της αναθέσεως της επίδικης συμβάσεως.
- 48 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι προσφεύγοντες, ζητώντας την κοινοποίηση των λόγων βάσει των οποίων η επιτροπή αξιολογήσεως έκρινε ότι οι προσφορές των επιλεγέντων διαγωνιζομένων δεν ήταν ασυνήθιστα χαμηλές, επιδίωκαν να εκθέσει η αναθέτουσα αρχή τα χαρακτηριστικά και τα πλεονεκτήματα των προσφορών αυτών (πρβλ. απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 2017, *European Dynamics Luxembourg* και Ευρωπαϊκή Δυναμική κατά Επιτροπής, T-74/15, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2017:55, σκέψη 46 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Υπενθυμίζεται ότι η κοινοπραξία των προσφευγόντων δεν ενέπιπτε σε μία από τις περιπτώσεις αποκλεισμού, ότι η προσφορά της ήταν σύμφωνη με τα έγγραφα της συμβάσεως και ότι η προσφορά αυτή δεν έγινε δεκτή διότι δεν θεωρήθηκε ως η πλέον συμφέρουσα από οικονομικής απόψεως. Προκύπτει επίσης ότι, στο πλαίσιο της αξιολογήσεως των προσφορών από τεχνικής απόψεως, η προσφορά της κοινοπραξίας των προσφευγόντων κατέλαβε την πρώτη θέση, με 91 βαθμούς στους 100. Ωστόσο, κατά το πέρας της αξιολογήσεως και λαμβανομένου υπόψη του αποτελέσματος της αξιολογήσεως των προσφορών από οικονομικής απόψεως, η προσφορά της κοινοπραξίας των προσφευγόντων κατετάγη στην πέμπτη θέση μεταξύ των έξι διαγωνιζομένων που κατετάγησαν.
- 49 Πρέπει επίσης να υπομνησθεί ότι, όταν υφίσταται ένδειξη ικανή να δημιουργήσει υπόνοια ως προς την ύπαρξη ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών, η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται να γνωστοποιήσει στον αποκλεισθέντα διαγωνιζόμενο, ο οποίος υποβάλλει ρητώς σχετικό αίτημα, τους λόγους που του επιτρέπουν να κατανοήσει γιατί η επιλεγείσα προσφορά δεν της φάνηκε ασυνήθιστα χαμηλή (πρβλ. απόφαση της 4ης Ιουλίου 2017, *European Dynamics Luxembourg* κ.λπ. κατά Οργανισμού Σιδηροδρόμων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, T-392/15, EU:T:2017:462, σκέψη 93).
- 50 Με άλλα λόγια, σε μια τέτοια περίπτωση, η εκτίμηση της υπάρξεως ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών καταλέγεται μεταξύ των χαρακτηριστικών και των σχετικών πλεονεκτημάτων των επιλεγισών προσφορών ως προς τα οποία, σύμφωνα με το άρθρο 113, παράγραφος 3, στοιχείο α', του δημοσιονομικού κανονισμού, η αναθέτουσα αρχή οφείλει να κοινοποιήσει τις κρίσιμες πληροφορίες, αν τούτο ζητηθεί ρητώς από διαγωνιζόμενο ο οποίος δεν εμπίπτει σε μια από τις περιπτώσεις αποκλεισμού και του οποίου η προσφορά είναι σύμφωνη με τα έγγραφα της συμβάσεως.
- 51 Δεύτερον, όσον αφορά την προθεσμία εντός της οποίας πρέπει να παρέχεται η αιτιολογία, η νομολογία έχει διευκρινίσει ότι η αιτιολογία πρέπει, κατ' αρχήν, να κοινοποιείται στον ενδιαφερόμενο ταυτοχρόνως με την απόφαση που τον βλάπτει (αποφάσεις της 29ης Σεπτεμβρίου 2011, *Elf Aquitaine* κατά Επιτροπής, C-521/09 P, EU:C:2011:620, σκέψη 149, και της 19ης Ιουλίου 2012, *Alliance One International* και *Standard Commercial Tobacco* κατά Επιτροπής, C-628/10 P και C-14/11 P, EU:C:2012:479, σκέψη 74).
- 52 Εντούτοις, πληροφορίες που κοινοποιήθηκαν σε μεταγενέστερο χρονικό σημείο μπορούν να ληφθούν υπόψη για την εξέταση του επαρκούς χαρακτήρα της αιτιολογίας, εφόσον περιορίζονται στο να παράσχουν περισσότερες λεπτομέρειες ως προς την αρχική αιτιολογία και στηρίζονται σε πραγματικά και νομικά στοιχεία που υφίσταντο κατά τον χρόνο εκδόσεως της εν λόγω αποφάσεως (βλ. απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 2017, *European Dynamics Luxembourg* και Ευρωπαϊκή Δυναμική κατά Επιτροπής, T-74/15, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2017:55, σκέψη 38 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 53 Ωστόσο, το ζήτημα του αν τηρήθηκε η υποχρέωση αιτιολογήσεως πρέπει να εκτιμάται με γνώμονα τις πληροφορίες που διέθετε ο προσφεύγων, το αργότερο, κατά τον χρόνο ασκήσεως της προσφυγής (βλ. απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 2017, *European Dynamics Luxembourg* και Ευρωπαϊκή Δυναμική κατά Επιτροπής, T-74/15, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2017:55, σκέψη 37 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Συνεπώς, η έλλειψη αιτιολογίας δεν δύναται να θεραπευθεί επειδή ο ενδιαφερόμενος πληροφορείται την αιτιολογία της αποφάσεως κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον των οργάνων της Ένωσης (αποφάσεις της 29ης Σεπτεμβρίου 2011, *Elf Aquitaine* κατά Επιτροπής, C-521/09 P, EU:C:2011:620, σκέψη 149, και της 19ης Ιουλίου 2012, *Alliance One International* και *Standard Commercial Tobacco* κατά Επιτροπής, C-628/10 P και C-14/11 P, EU:C:2012:479, σκέψη 74).
- 54 Οι εξηγήσεις που δόθηκαν, για πρώτη φορά, εκ των υστέρων ενώπιον του δικαστή μπορούν να ληφθούν υπόψη μόνο σε εξαιρετικές περιστάσεις (πρβλ. απόφαση της 20ής Μαΐου 2009, *VIP Car Solutions* κατά Κοινοβουλίου, T-89/07, EU:T:2009:163, σκέψη 76 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 55 Επομένως εν προκειμένω, ελλείψει εξαιρετικών περιστάσεων, τα πληροφοριακά στοιχεία που καθιστούν δυνατή την εξέταση της αιτιολογίας της προσβαλλομένης αποφάσεως όσον αφορά την εκτίμηση της υπάρξεως ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών είναι, αυτά που κοινοποιήθηκαν στους προσφεύγοντες από τον EASA, το αργότερο κατά τον χρόνο ασκήσεως της προσφυγής, στις 30 Οκτωβρίου 2017.
- 56 Τρίτον, πρέπει να ληφθούν υπόψη τα κριτήρια που έχει θέσει η νομολογία όσον αφορά το εύρος της απαιτούμενης αιτιολογίας, ιδίως όσον αφορά την εκτίμηση της υπάρξεως ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών.
- 57 Όσον αφορά την αιτιολογία των ατομικών αποφάσεων, η υποχρέωση που προβλέπεται στο άρθρο 296 ΣΛΕΕ έχει ως σκοπό, πέραν από το να καθιστά δυνατό τον δικαστικό έλεγχο, να καθιστά εμφανή, κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο, τη συλλογιστική του θεσμικού οργάνου που εκδίδει την πράξη, ώστε οι ενδιαφερόμενοι να γνωρίζουν τους λόγους που δικαιολογούν τη λήψη του μέτρου και να τους παρέχει επαρκείς ενδείξεις ως προς το αν η απόφαση πάσχει ενδεχομένως ελάττωμα λόγω του οποίου θα μπορούσε να αμφισβητηθεί το κύρος της (βλ. αποφάσεις της 29ης Σεπτεμβρίου 2011, *Elf Aquitaine* κατά Επιτροπής, C-521/09 P, EU:C:2011:620, σκέψεις 147 και 148 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και της 11ης Ιουλίου 2013, *Ziegler* κατά Επιτροπής, C-439/11 P, EU:C:2013:513, σκέψη 115 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 58 Επιπλέον, στο μέτρο που η αιτιολογία πρέπει να λαμβάνει υπόψη, μεταξύ άλλων, το συμφέρον στην παροχή διευκρινίσεων που έχουν ενδεχομένως οι αποδέκτες της πράξεως, το συμφέρον αυτό εκδηλώνεται, παραδείγματος χάριν, με τα επιχειρήματα που προβάλλουν οι ενδιαφερόμενοι ενώπιον της αναθέτουσας αρχής (πρβλ. απόφαση της 29ης Σεπτεμβρίου 2011, *Elf Aquitaine* κατά Επιτροπής, C-521/09 P, EU:C:2011:620, σκέψεις 150 έως 161).
- 59 Όπως υπογραμμίζει ο EASA, η απαίτηση περί αιτιολογήσεως πρέπει να εκτιμάται και με γνώμονα τις περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως, ιδίως δε το περιεχόμενο της πράξεως, τη φύση των παρατιθέμενων στοιχείων της αιτιολογίας και το συμφέρον που έχουν ενδεχομένως για παροχή διευκρινίσεων οι αποδέκτες ή άλλα πρόσωπα τα οποία αφορά άμεσα και ατομικά η πράξη. Η αιτιολογία δεν απαιτείται να παραθέτει εξαντλητικά όλα τα κρίσιμα πραγματικά και νομικά στοιχεία, καθόσον το ζήτημα αν η αιτιολογία μιας πράξεως πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 296 ΣΛΕΕ πρέπει να εκτιμάται με γνώμονα όχι μόνον το γράμμα της, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται καθώς και το σύνολο των κανόνων δικαίου που διέπουν τον σχετικό τομέα (αποφάσεις της 29ης Σεπτεμβρίου 2011, *Elf Aquitaine* κατά Επιτροπής, C-521/09 P, EU:C:2011:620, σκέψη 150, και της 11ης Ιουλίου 2013, *Ziegler* κατά Επιτροπής, C-439/11 P, EU:C:2013:513, σκέψη 116).
- 60 Γενικώς, όσον αφορά τις δημόσιες συμβάσεις που συνάπτονται από τα θεσμικά όργανα της Ένωσης, αφενός, το άρθρο 113, παράγραφος 2, του δημοσιονομικού κανονισμού ορίζει ότι η αναθέτουσα αρχή γνωστοποιεί σε κάθε απορριφθέντα διαγωνιζόμενο τους λόγους απορρίψεως της προσφοράς του.

Αφετέρου, κατά το άρθρο 113, παράγραφος 3, η αναθέτουσα αρχή ενημερώνει κάθε διαγωνιζόμενο που δεν εμπίπτει σε μια από τις περιπτώσεις αποκλεισμού, του οποίου η προσφορά είναι σύμφωνη με τα έγγραφα της συμβάσεως και ο οποίος υποβάλλει εγγράφως αίτημα να ενημερωθεί για τα χαρακτηριστικά και τα σχετικά πλεονεκτήματα της επιλεγείσας προσφοράς, καθώς και για το ονοματεπώνυμο του διαγωνιζομένου στον οποίο έχει ανατεθεί η σύμβαση. Συναφώς, το άρθρο 161, παράγραφος 2, του κανονισμού εφαρμογής διευκρινίζει ότι «η αναθέτουσα αρχή διαβιβάζει τις πληροφορίες που προβλέπονται στο άρθρο 113 παράγραφος 3 του δημοσιονομικού κανονισμού το συντομότερο δυνατόν και σε κάθε περίπτωση εντός 15 ημερών από την παραλαβή γραπτής αίτησης».

- 61 Συνεπώς, το άρθρο 113, παράγραφοι 2 και 3, του δημοσιονομικού κανονισμού και το άρθρο 161, παράγραφος 2, του κανονισμού εφαρμογής προβλέπουν, για τους διαγωνιζομένους που πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 113, παράγραφος 3, του δημοσιονομικού κανονισμού, αιτιολογία σε δύο στάδια.
- 62 Συγκεκριμένα, όσον αφορά την εκτίμηση της υπάρξεως ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών, πρέπει να επισημανθεί ότι η υποχρέωση μιας αναθέτουσας αρχής να εκθέσει τους λόγους για τους οποίους μια προσφορά δεν θεωρήθηκε ασυνήθιστα χαμηλή δεν την υποχρεώνει να αποκαλύψει επακριβείς πληροφορίες περί των τεχνικών και οικονομικών πτυχών της εν λόγω προσφοράς, όπως τις προσφερόμενες τιμές ή τους πόρους τους οποίους σκοπεύει να χρησιμοποιήσει ο επιλεγείς διαγωνιζόμενος για την παροχή των υπηρεσιών του. Για να παρασχεθεί επαρκής αιτιολογία της εν λόγω πτυχής της επιλεγείσας προσφοράς, η αναθέτουσα αρχή οφείλει να εκθέσει τη συλλογιστική βάσει της οποίας έκρινε, αφενός, ότι, λαμβανομένων κυρίως υπόψη των οικονομικών χαρακτηριστικών της, η προσφορά αυτή συνάδει, μεταξύ άλλων, προς τη νομοθεσία της χώρας εντός της οποίας πρέπει να παρασχεθούν οι υπηρεσίες η οποία αφορά τις αμοιβές του προσωπικού, τη συνεισφορά στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και την τήρηση των κανόνων ασφάλειας και υγιεινής στον χώρο εργασίας και, αφετέρου, ότι στην προσφερόμενη τιμή ενσωματώνονται όλες οι δαπάνες που προκύπτουν από τις τεχνικές πτυχές της επιλεγείσας προσφοράς (βλ. απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 2017, *European Dynamics Luxembourg* και Ευρωπαϊκή Δυναμική κατά Επιτροπής, T-74/15, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2017:55, σκέψη 49 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 63 Ομοίως, δεν αρκεί η αναθέτουσα αρχή να περιοριστεί στην απλή διαπίστωση, με μία μόνο φράση, ότι η επιλεγείσα προσφορά στο πλαίσιο της υποβολής προσφορών δεν είναι ασυνήθιστα χαμηλή ούτε στην επισήμανση ότι κρίθηκε ότι δεν συνέβαινε κάτι τέτοιο (πρβλ. απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 2017, *European Dynamics Luxembourg* και Ευρωπαϊκή Δυναμική κατά Επιτροπής, T-74/15, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2017:55, σκέψεις 45 και 47 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Η αναθέτουσα αρχή δεν μπορεί να αποδείξει ότι η προσφορά δεν είναι ασυνήθιστα χαμηλή, περιοριζόμενη στο να επισημάνει ότι, κατόπιν διευκρινίσεων που παρέσχε ο εν λόγω διαγωνιζόμενος, κρίθηκε ότι η εν λόγω προσφορά δεν ήταν ασυνήθιστα χαμηλή (πρβλ. απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2013, *European Dynamics Belgium* κ.λπ. κατά EMA, T-638/11, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2013:530, σκέψη 64).
- 64 Επιπλέον, έχει διευκρινισθεί στη νομολογία ότι δεν αρκεί να προσκομισθούν μεμονωμένοι πίνακες ή αριθμητικά δεδομένα και ότι, ελλείψει επεξηγηματικών σχολίων επί των προσφορών, οι βαθμοί τους οποίους απονέμει η αναθέτουσα αρχή αντικατοπτρίζουν μόνον το αποτέλεσμα της αξιολογήσεως που διενεργήθηκε και δεν μπορούν να εκφράσουν την ίδια την αξιολόγηση της αναθέτουσας αρχής ή συνοπτική περίληψη αυτής. Κατά τη νομολογία, πρέπει να καθίσταται δυνατό να γίνει αντιληπτός ο τρόπος με τον οποίο η αναθέτουσα αρχή κατέληξε στο επίμαχο συμπέρασμα (πρβλ. απόφαση της 18ης Ιουλίου 2016, *Argus Security Projects* κατά Επιτροπής, T-266/14, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2016:415, σκέψεις 47 έως 51).
- 65 Σε περίπτωση αμφιβολιών ως προς την ύπαρξη ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών, η αναθέτουσα αρχή οφείλει συνεπώς να εκθέσει τη συλλογιστική βάσει της οποίας κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, αφενός, λαμβανομένων κυρίως υπόψη των οικονομικών χαρακτηριστικών τους, οι προσφορές αυτές συνάδουν, μεταξύ άλλων, προς τη νομοθεσία της χώρας εντός της οποίας πρέπει να παρασχεθούν οι υπηρεσίες η οποία αφορά τις αμοιβές του προσωπικού, τη συνεισφορά στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και

την τήρηση των κανόνων ασφάλειας και υγιεινής στον χώρο εργασίας και, αφετέρου, ότι στην προσφερόμενη τιμή ενσωματώνονται όλες οι δαπάνες που προκύπτουν από τις τεχνικές πτυχές της επιλεγείσας προσφοράς (απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2013, *European Dynamics Belgium κ.λπ. κατά EMA*, T-638/11, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2013:530, σκέψη 68).

Επί των πληροφοριών που κοινοποιήθηκαν στους προσφεύγοντες όσον αφορά την εκτίμηση της υπέρξεως ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών

- 66 Υπό το πρίσμα των εκτιμήσεων που εκτίθενται στις σκέψεις 35 έως 65 ανωτέρω πρέπει να εξεταστεί ο μοναδικός λόγος ακυρώσεως, ο οποίος αφορά την έλλειψη αιτιολογίας ως προς την υπόνοια ότι οι προσφορές των επιλεγέντων διαγωνιζομένων είναι ασυνήθιστα χαμηλές.
- 67 Κατά τη διάρκεια των δύο μηνών που μεσολάβησαν μεταξύ του χρονικού σημείου κατά το οποίο η αναθέτουσα αρχή ενημέρωσε τους προσφεύγοντες, στις 28 Αυγούστου 2017, ότι η προσφορά τους δεν είχε επιλεγεί κατά το πέρας της διαδικασίας αξιολογήσεως και της ασκήσεως της προσφυγής, στις 30 Οκτωβρίου 2017, οι προσφεύγοντες ζήτησαν σαφώς και κατ' επανάληψη να λάβουν γνώση της συλλογιστικής βάσει της οποίας η αναθέτουσα αρχή θεώρησε ότι οι προσφορές που υπέβαλαν οι τρεις επιλεγέντες διαγωνιζόμενοι δεν ήταν ασυνήθιστα χαμηλές.
- 68 Πρώτον, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ο EASA δεν απάντησε ατομικώς στις αιτήσεις των προσφευγόντων, καίτοι αυτοί προέβαλαν συγκεκριμένους λόγους στους οποίους στήριζαν τις αμφιβολίες τους, αναφερόμενοι, με το από 6 Σεπτεμβρίου 2017 έγγραφό τους, ιδίως στις στατιστικές για τους κατώτατους ημερήσιους συντελεστές που δημοσιεύει η PayScale, διαδικτυακός ιστότοπος ειδικευμένος στις πληροφορίες σχετικά με τις μισθολογικές αποζημιώσεις και τις αποδοχές και αναφερόμενοι, με το από 25 Σεπτεμβρίου 2017 έγγραφό τους, στη σύγκριση μεταξύ των δικών βαθμολογιών για το τεχνικό μέρος και εκείνων των αναδόχων. Σύμφωνα με την παρατιθέμενη στις σκέψεις 63 έως 65 ανωτέρω νομολογία, οι προσφεύγοντες είχαν το δικαίωμα να λάβουν εξηγήσεις λαμβανομένων υπόψη των προβαλλόμενων επιχειρημάτων.
- 69 Αν ο EASA θεωρούσε ότι τα σημεία συγκρίσεως που χρησιμοποιήθηκαν για τους υπολογισμούς των προσφευγόντων δεν ήταν ορθά, θα μπορούσε να το αναφέρει (πρβλ. απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 2017, *European Dynamics Luxembourg και Ευρωπαϊκή Δυναμική κατά Επιτροπής*, T-74/15, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2017:55, σκέψη 51). Εν πάση περιπτώσει, ο EASA δεν απαλλασσόταν από την υποχρέωση που υπέχει για την παροχή εξηγήσεων.
- 70 Δεύτερον, κατά την εξέταση των πληροφοριών τις οποίες ο EASA πράγματι παρέιχε στους προσφεύγοντες και τις οποίες αυτός απαριθμεί στο υπόμνημα αντικρούσεως για να δικαιολογήσει ότι, μέσω της παροχής των πληροφοριών αυτών, εκπλήρωσε τις υποχρεώσεις αιτιολογήσεως που υπέχει όσον αφορά το ζήτημα των εν δυνάμει ασυνήθιστα χαμηλών τιμών, προκύπτει ότι οι πληροφορίες αυτές ήταν είτε αλυσιτελείς είτε ελλιπείς.
- 71 Οι πληροφορίες τις οποίες γνωστοποίησε ο EASA στους προσφεύγοντες δεν αφορούσαν το ζήτημα των ασυνήθιστα χαμηλών τιμών. Συγκεκριμένα, οι απαντήσεις της 1ης και της 15ης Σεπτεμβρίου 2017 στα αιτήματα των προσφευγόντων περιείχαν τα ονόματα των τριών αναδόχων, απόσπασμα της εκθέσεως αξιολογήσεως και συμπληρωματικές πληροφορίες σχετικά με την τεχνική αξιολόγηση, καθώς και τη γενική επιβεβαίωση ότι δεν είχε διαπιστωθεί καμία παρατυπία κατά τη διαδικασία συνάψεως της συμβάσεως. Οι λεπτομέρειες που έγιναν γνωστές αφορούσαν μόνον τεχνικές πτυχές. Επιπλέον, η προσβαλλόμενη απόφαση, της οποίας πλήρες αντίγραφο έλαβαν οι προσφεύγοντες στις 17 Οκτωβρίου 2017, δεν διαλαμβάνει τις τιμές. Η έκθεση αξιολογήσεως, της οποίας αντίγραφο επισυνάπτεται σε παράρτημα στην προσβαλλόμενη απόφαση και στην οποία η εν λόγω απόφαση παρέπεμπε, περιλαμβάνει πολλά απαλειφθέντα χωρία και δεν παρέχει πληροφορίες για τις τιμές και τη σύνθεσή τους. Η έκθεση αυτή περιέχει γενική παρατήρηση η οποία αναφέρει ότι οι αξιολογητές ήλεγξαν τις οικονομικές προσφορές από την άποψη των αριθμητικών σφαλμάτων. Γίνεται επίσης

μνεία των βαθμολογιών για το οικονομικό μέρος, χωρίς όμως καμία εξήγηση, και κοινοποιείται παράρτημα Ε μαζί με το κείμενο «υποδείγματος οικονομικής προσφοράς». Η έκθεση αξιολογήσεως αναφέρει επίσης ότι οι διαγωνιζόμενοι των οποίων οι προσφορές έχρηζαν διευκρινίσεως είχαν τη δυνατότητα να απαντήσουν σε τέτοια αιτήματα παροχής διευκρινίσεων. Η έκθεση παραπέμπει ως προς αυτό στο «παράρτημα Γ» για μια επισκόπηση των οικείων διαγωνιζομένων και μια σύνοψη των επαφών και της αλληλογραφίας.

- 72 Το παράρτημα Γ της εκθέσεως αξιολογήσεως, καθώς και διάφορα ηλεκτρονικά μηνύματα, των οποίων αντίγραφα, με απαλειφθέντα χωρία, διαβιβάστηκαν στους προσφεύγοντες, πραγματεύονται όντως το ζήτημα των ασυνήθιστα χαμηλών τιμών.
- 73 Συνεπώς, οι προσφεύγοντες έλαβαν τυποποιημένο έντυπο με κάθε είδους ερωτήματα, συμπεριλαμβανομένων και ερωτημάτων επί των τιμών, αλλά οι απαντήσεις στα έντυπα αυτά δεν προσκομίστηκαν. Επιπλέον, το παράρτημα Γ περιέχει παρατηρήσεις κατά τις οποίες οι τρεις ανάδοχοι παρείχαν τις ζητηθείσες διευκρινίσεις και αποδείξεις, οι Atos και Icarus μετά από παράταση της προθεσμίας έως τις 26 Ιουλίου 2017, ενώ, όσον αφορά την e-KARE, είχαν υποβληθεί νέα αιτήματα για την παροχή διευκρινίσεων την ίδια ημερομηνία.
- 74 Ωστόσο, το αντίγραφο της εκθέσεως αξιολογήσεως που διαβιβάστηκε στους προσφεύγοντες, καθώς και τα παραρτήματά της, δεν παρέχουν πληροφορίες επί της συλλογιστικής βάσει της οποίας οι αξιολογητές, λαμβανομένων υπόψη των διευκρινίσεων που ζητήθηκαν και ελήφθησαν, θεώρησαν ότι οι προσφορές των τεσσάρων μνημονευόμενων κοινοπραξιών δεν ήταν, παρά την αρχική υπόνοιά τους, ασυνήθιστα χαμηλές.
- 75 Ο EASA γνωστοποίησε επίσης στους προσφεύγοντες τα ηλεκτρονικά μηνύματά του με τις αιτήσεις για τη δικαιολόγηση των τιμών, τα οποία είχαν διαβιβασθεί στους οικείους διαγωνιζομένους τον Ιούλιο και τον Αύγουστο του 2017. Είχαν απαλειφθεί όλες οι συγκεκριμένες πληροφορίες. Τα έγγραφα αυτά εμφανίζουν το αντικείμενο των αιτήσεων δικαιολογήσεως, ήτοι τον συντελεστή ορισμένων προφίλ, χωρίς να προσδιορίζουν τα προβληματικά προφίλ. Εξάλλου, στα ηλεκτρονικά μηνύματά του, ο EASA ζητεί αποδεικτικά στοιχεία, υπενθυμίζοντας τις κατηγορίες των επιτρεπτών αποδεικτικών στοιχείων, και αναφέρει στους διαγωνιζομένους την υποχρέωσή τους να αποδείξουν την τήρηση των κανόνων του δικαίου κοινωνικής ασφαλίσεως και του εργατικού δικαίου. Σε μια από τις ηλεκτρονικές επιστολές του προς την UniSystems, ο EASA επισημαίνει την υποχρέωση του διαγωνιζομένου να επιβεβαιώσει ότι είναι σε θέση να εφαρμόσει τις προσφερόμενες τιμές καθ' όλη τη διάρκεια της συμβάσεως-πλασιού.
- 76 Καίτοι τα έγγραφα αυτά περιλαμβάνουν πληροφορίες κατά τι πιο λεπτομερείς από μια λακωνική διαπίστωση, η γνωστοποίηση των εν λόγω διάσπαρτων πληροφοριών δεν αρκεί για την εκπλήρωση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως. Πρώτον, με τα έγγραφα αυτά απλώς διαβιβάζονται ορισμένες πληροφορίες σχετικά με τη διαδικασία που ακολούθησε ο EASA, αλλά δεν εκτίθεται η συλλογιστική του όσον αφορά τα κρίσιμα χαρακτηριστικά των τιμών. Επομένως, από τις πληροφορίες αυτές δεν προκύπτει ποια ήταν η συλλογιστική του εκδότη της πράξεως, κατά τρόπον που να παρέχει τη δυνατότητα όχι μόνο στον δικαστή να ασκήσει τον δικαστικό έλεγχο, αλλά και στους ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τους λόγους που δικαιολογούν τη λήψη του μέτρου ώστε να μπορούν να ασκήσουν τα δικαιώματά τους (απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 2017, European Dynamics Luxembourg και Ευρωπαϊκή Δυναμική κατά Επιτροπής, T-74/15, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2017:55, σκέψη 47).
- 77 Δεύτερον, από την παρατιθέμενη στη σκέψη 64 ανωτέρω νομολογία προκύπτει ότι η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται να συνοδεύει τις κοινοποιηθείσες πληροφορίες με αριθμούς ή πίνακες εξηγηματικών σχολίων ώστε να μπορεί να γίνει κατανοητό με ποιον τρόπο η αναθέτουσα αρχή κατέληξε στο επίμαχο αποτέλεσμα και να εκφράζεται η αξιολόγηση στην οποία προέβη. Το μόνο σχόλιο που έλαβαν εγκαίρως οι προσφεύγοντες όσον αφορά την εκτίμηση του ζητήματος των εν δυνάμει ασυνήθιστα χαμηλών τιμών περιλαμβανόταν στο έγγραφο της 15ης Σεπτεμβρίου 2017, κατά το οποίο

οι διευκρινίσεις που ζητήθηκαν από διάφορους διαγωνιζομένους αφορούσαν διάφορα ζητήματα και οι απαντήσεις είχαν αξιολογηθεί και γίνει δεκτές από την επιτροπή αξιολογήσεως. Αυτές οι γνωστοποιηθείσες πληροφορίες δεν αρκούν για την εκπλήρωση των απαιτήσεων αιτιολογίας που έχει θέσει η νομολογία.

- 78 Ο EASA ισχυρίζεται ότι τα γνωστοποιηθέντα έγγραφα προσέφεραν στους προσφεύγοντες επαρκή γνώση του πλαισίου. Επικαλείται την απόφαση της 4ης Ιουλίου 2017, *European Dynamics Luxembourg κ.λπ. κατά Οργανισμού Σιδηροδρόμων της Ευρωπαϊκής Ένωσης* (T-392/15, EU:T:2017:462, σκέψη 97), από την οποία προκύπτει ότι η γνώση του πλαισίου μπορεί να παράσχει στους προσφεύγοντες τη δυνατότητα να αμφισβητήσουν το βάσιμο της αποφάσεως. Ωστόσο, εν προκειμένω, οι επιμέρους πληροφορίες που γνωστοποιήθηκαν στους προσφεύγοντες, έστω και συνδυασμένες προκειμένου να διαμορφώσουν μια γνώση του πλαισίου εντός του οποίου εκδόθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση, δεν επαρκούν. Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προαναφερθείσα απόφαση, η αναθέτουσα αρχή είχε θεωρήσει ότι οι επιλεγείσες προσφορές δεν περιείχαν καμία ένδειξη ικανή να κινήσει υπόνοιες όσον αφορά τον ασυνήθιστα χαμηλό χαρακτήρα τους. Στην υπό κρίση υπόθεση, η αρχική υπόνοια περί ασυνήθιστα χαμηλών τιμών δεν αμφισβητείται. Οι προσφεύγοντες ενδιαφέρονται για τον λόγο για τον οποίο η αναθέτουσα αρχή αποφάσισε ότι αίρονται οι αρχικές αμφιβολίες της. Ο EASA μπορούσε να εξηγήσει, χωρίς να παραβεί τις υποχρεώσεις εμπιστευτικότητας, τον τρόπο με τον οποίο οι τρεις επιλεγέντες διαγωνιζόμενοι τον είχαν πείσει για τον προσήκοντα χαρακτήρα των προσφορών τους, όπως έπραξε αργότερα και στο πλαίσιο της διαδικασίας ενώπιον του Διαμεσολαβητή.
- 79 Επιπλέον, ακόμη και αν ληφθούν υπόψη τα αποσπάσματα ορισμένων ηλεκτρονικών μηνυμάτων και της εκθέσεως αξιολογήσεως, στην υπό κρίση υπόθεση, από τα κοινοποιηθέντα έγγραφα αυτά δεν προέκυπτε καμία πληροφορία όσον αφορά το αν στην προτεινόμενη τιμή ενσωματώνονταν όλα τα έξοδα που απέρρεαν από τις τεχνικές πτυχές της επιλεγείσας προσφοράς, καίτοι οι προσφεύγοντες, με το από 25 Σεπτεμβρίου 2017 έγγραφό τους, είχαν ρητώς υπενθυμίσει ότι, κατά τη νομολογία, αιτιολογία επαρκής κατά νόμον πρέπει οπωσδήποτε να καταλαμβάνει το στοιχείο αυτό.
- 80 Τρίτον, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η πληροφορία που παρείχε ο EASA στο πλαίσιο της διαδικασίας ενώπιον του Διαμεσολαβητή περιέχει πιο εμπεριστατωμένη συλλογιστική, βάσει της οποίας ο EASA περάτωσε τη διαδικασία κρίνοντας ότι η υπόθεση είχε ρυθμιστεί. Πράγματι, αν τέτοιου είδους εξήγηση είχε κοινοποιηθεί εγκαίρως στους προσφεύγοντες, η υπό κρίση διαφορά θα μπορούσε ίσως να αποφευχθεί. Ωστόσο, οι συμπληρωματικές πληροφορίες που παρείχε ο EASA δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη προς αιτιολόγηση της προσβαλλομένης αποφάσεως, διότι χρονολογούνται από τις 4 Δεκεμβρίου 2017, ενώ η προσφυγή είχε ήδη ασκηθεί στις 30 Οκτωβρίου 2017.
- 81 Τέταρτον, ο EASA δεν μπορεί να απαλλαγεί από την υποχρέωση αιτιολογήσεως που υπέχει επικαλούμενος τον εμπιστευτικό χαρακτήρα των εγγράφων.
- 82 Πράγματι, η πρόσβαση στα έγγραφα δεν είναι το μόνο διαθέσιμο μέσο για να γνωστοποιηθούν οι πληροφορίες που απαιτούνται προκειμένου να διαπιστωθεί η κατά νόμον επάρκεια της αιτιολογίας. Ο υποτιθέμενος εμπιστευτικός χαρακτήρας ορισμένων εγγράφων δεν εμποδίζει την αναθέτουσα αρχή να αναδιατυπώσει με πιο αφηρημένο τρόπο τους λόγους βάσει των οποίων έλαβε την απόφαση να μην αποκλείσει τους οικείους διαγωνιζομένους από τη διαδικασία διαγωνισμού λόγω των ασυνήθιστα χαμηλών τιμών.
- 83 Βεβαίως, όπως αναφέρει ο EASA, η υποχρέωση αιτιολογήσεως δεν επιτρέπει την κοινοποίηση εμπιστευτικών πληροφοριών. Εντούτοις, ο EASA δεν ισχυρίζεται ότι δεν ήταν δυνατόν να παράσχει, κατόπιν ρητού αιτήματος, κατάλληλη αιτιολογία παραφράζοντας τις εμπιστευτικές λεπτομέρειες ή σαφέστερη και χρησιμότερη αιτιολογία σε σχέση με τις σελίδες με απαλειφθέντα χωρία. Καίτοι ορισμένα στοιχεία δεν μπορούν να κοινοποιηθούν, είναι κατ' αρχήν δυνατή η περιγραφή τουλάχιστον της φύσεως των εν λόγω στοιχείων ή της κατηγορίας στην οποία εμπίπτουν ή είναι δυνατό ακόμη και να παρασχεθούν ποσοστά που επιτρέπουν τη σύγκριση των επίμαχων τιμών με τα σημεία αναφοράς. Ειδικότερα, η νομολογία αναγνώρισε ως λόγους που μπορούν να εξηγήσουν σημαντική διαφορά

- τιμών τις ακόλουθες, μεταξύ άλλων, ενδείξεις: τη χρήση εκ μέρους του προσφεύγοντος υπεργολαβίας κατά 35 % ενώ ο ανάδοχος διέθετε προσωπικό για όλες τις εργασίες, το γεγονός ότι ο προσφεύγων ήταν νεοεισερχόμενος στην αγορά, δεν είχε γνώση των αντικειμένων των παροχών και είχε συνεπώς εφαρμόσει υψηλότερο περιθώριο κέρδους, καθώς και την προσπάθεια μείωσης τιμών την οποία κατέβαλε ο ανάδοχος, τις συγκρίσεις που έγιναν μεταξύ προηγούμενων παρόμοιων συμβάσεων όσον αφορά την τιμή και την ποιότητα (πρβλ. απόφαση της 8ης Οκτωβρίου 2015, Secolux κατά Επιτροπής, T-90/14, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2015:772, σκέψεις 64 και 65).
- 84 Πληροφορίες αυτού του είδους δεν θίγουν την εμπιστευτικότητα των εμπορικών αριθμητικών στοιχείων, των ονομάτων των αντισυμβαλλομένων προηγούμενων συμβάσεων και λοιπών ευαίσθητων λεπτομερειών. Πράγματι, στην υπό κρίση υπόθεση, ο ίδιος ο EASA αποκάλυψε, με το από 28 Αυγούστου 2017 έγγραφό του, τη «σταθμισμένη βαθμολογία για το οικονομικό μέρος» του πρώτου αναδόχου. Επομένως, αν η βαθμολογία αυτή δεν περιλαμβανόταν μεταξύ των στοιχείων που θεωρούσε εμπιστευτικά, τίθεται το ερώτημα γιατί δεν είχε κοινοποιηθεί στους προσφεύγοντες η «σταθμισμένη βαθμολογία για το οικονομικό μέρος» των αναδόχων της δεύτερης και της τρίτης θέσεως. Ο EASA όφειλε να λάβει υπόψη τόσο την αρχή της διαφάνειας όσο και την αρχή της προστασίας των θεμιτών εμπορικών συμφερόντων των επιχειρήσεων και του θεμιτού ανταγωνισμού. Κατά τη νομολογία, οι σκοποί αυτοί πρέπει να συμβιβάζονται μεταξύ τους προκειμένου να εξασφαλισθεί η συνεπής εφαρμογή του δημοσιονομικού κανονισμού και του κανονισμού (ΕΚ) 1049/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2001, για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής (ΕΕ 2001, L 145, σ. 43) (πρβλ. απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2017, Ευρωπαϊκή Δυναμική κατά Κοινοβουλίου, T-136/15, EU:T:2017:915, σκέψη 67 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 85 Εν προκειμένω, ιδίως, ο EASA δεν ισχυρίζεται ότι δεν είχε τη δυνατότητα να διατυπώσει εμπροθέσμως εξηγήσεις τουλάχιστον παρεμφερείς προς εκείνες τις οποίες τελικώς, αφού κλήθηκε από τον Διαμεσολαβητή, παρείχε στις 4 Δεκεμβρίου 2017 και τις οποίες προφανώς δεν θεωρούσε εμπιστευτικές. Μέχρι το εν λόγω χρονικό σημείο, ο EASA ουδόλως προσπάθησε να διατυπώσει αιτιολογία που να πληροί τα απαιτούμενα κριτήρια. Επικεντρωνόταν πλήρως στη γνωστοποίηση και την εμπιστευτικότητα των εγγράφων χωρίς να θεωρεί αναγκαίο να παράσχει εξηγήσεις.
- 86 Εντούτοις, με έγγραφο της 4ης Δεκεμβρίου 2017, ο EASA εξέθεσε κατά τρόπο συνεπή και λεπτομερέστερο τη διαδικασία αξιολόγησης. Εξήγησε ιδίως ότι οι αρχικές αμφιβολίες του όσον αφορά ορισμένες ημερήσιες τιμές είχαν αρθεί με την υποβολή τύπων υπολογισμών, αποδείξεων πληρωμής, τιμολογίων, στοιχείων αναφοράς συμβάσεων για υπηρεσίες που παρασχέθηκαν σε παρόμοιο περιβάλλον και δηλώσεων ως προς την τήρηση των εφαρμοστέων νόμων. Επιπλέον, με το έγγραφο αυτό, ο EASA διευκρίνισε ότι οι προσφεύγοντες, με το από 6 Σεπτεμβρίου 2017 έγγραφό τους, δεν είχαν προσκομίσει αρκούντως ισχυρά στοιχεία ούτε αποδείξεις βάσει των οποίων θα μπορούσαν να απορριφθούν οι τρεις προσφορές που κατετάγησαν πρώτες.
- 87 Επομένως ο EASA, με την από 4 Δεκεμβρίου 2017 απάντησή του, η οποία θεωρήθηκε από τον Διαμεσολαβητή ως διεξοδικότερη, καταλληλότερη και πληρέστερη, απέδειξε ότι ήταν δυνατή πληρέστερη αιτιολογία χωρίς χρήση προστατευόμενων πληροφοριών ή λεπτομερειών. Το ζήτημα αν η αιτιολογία αυτή που δόθηκε στις 4 Δεκεμβρίου 2017 ήταν επαρκής δεν αποτελεί αντικείμενο της υπό κρίση διαδικασίας. Προκειμένου να αποδειχθεί το διαδικαστικό σφάλμα που απαιτείται για την ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως, αρκεί να διαπιστωθεί ότι ήταν δυνατό να παρασχεθεί εγκαίρως προσήκουσα εξήγηση, αλλά ότι αυτή δεν παρασχέθηκε εμπροθέσμως.
- 88 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, πρέπει να γίνει δεκτός ο μοναδικός λόγος ακυρώσεως με τον οποίο προβάλλεται ανεπαρκής αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως όσον αφορά τους λόγους για τους οποίους η αναθέτουσα αρχή θεώρησε ότι οι επιλεγείσες προσφορές δεν ήταν ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές. Κατά συνέπεια, διαπιστώνεται ότι η μη τήρηση από τον EASA του ουσιώδους τύπου που απαιτείται για την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως πρέπει να επιφέρει την ακύρωσή της, χωρίς να είναι αναγκαίο να εξετασθεί το ζήτημα αν ο EASA έκρινε εσφαλμένα ότι οι

επιλεγείσες προσφορές δεν ήταν ασυνήθιστα χαμηλές (πρβλ. απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 2017, European Dynamics Luxembourg και Ευρωπαϊκή Δυναμική κατά Επιτροπής, T-74/15, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2017:55, σκέψη 53 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

Επί των δικαστικών εξόδων

- 89 Κατά το άρθρο 134, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι ο EASA ηττήθηκε, πρέπει, σύμφωνα με τα αιτήματα των προσφευγόντων, να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) Ακυρώνει την απόφαση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Ασφάλειας της Αεροπορίας (EASA), της 28ης Αυγούστου 2017, με την οποία απορρίφθηκε η προσφορά που υπέβαλε η κοινοπραξία των TRASYS International EEIG και Axianseu – Digital Solutions SA στο πλαίσιο του διαγωνισμού EASA.2017.HVP.08, σχετικά με δημόσια σύμβαση υπηρεσιών για τη διαχείριση εφαρμογών και υποδομών πληροφορικής στην Κολωνία (Γερμανία), και έγινε διαδοχική ανάθεση της συμβάσεως, κατά σειρά προτεραιότητας, σε τρεις άλλους διαγωνιζομένους.
- 2) Καταδικάζει τον EASA στα δικαστικά έξοδα.

Frimodt Nielsen

Forrester

Perillo

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 10 Σεπτεμβρίου 2019.

(υπογραφές)

i — Στις σκέψεις 10 και 82 του παρόντος κειμένου έγινε τροποποίηση γλωσσικής φύσεως μετά την αρχική ανάρτησή του στην ψηφιακή Συλλογή Νομολογίας.